

LAKIALOITE 60/2005 vp

Laki sairausvakuutuslain 3 luvun 3 ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan sairausvakuutuslain muuttamista siten, että laillistetun psykologin antama hoito saatettaisiin sairausvakuutuskorvauksen piiriin silloin, kun se on lääkärin määräämää. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa mielenterveyspalveluja ja turvata hoidon saatavuus. Uudistus mahdollistaisi tarjolla olevien mielenterveyden avohoitopalveluiden tehokkaan hyödyntämisen ja laajentamisen. Palvelun tarvitsijoille se merkitsisi lisää valinnan vapautta, nykyistä matalampaa kynnystä palvelujen käyttöön sekä asiantuntevaa hoitoa. Uudistus tasoittaisi alueellista eriarvoisuutta hoidon

saatavuudessa ja kohtelisi psykoterapian tarjoajia nykyistä tasapuolisemmin. Uudistus on toteutettu mm. Tanskassa tulokselliseksi havaitun kokeilun jälkeen vuonna 1995, Saksassa vuonna 1999 ja Itävallassa vuonna 2000.

Uudistus toteutettaisiin sairausvakuutuslain 3 luvun 3 ja 5 §:n muutoksilla.

Eduskunta ja eräät muut tahot ovat aiemmin useassa yhteydessä kiirehtineet aloitteessa esitettyä uudistusta. Uudistuksen toteuttamiseen tulisi varata vuoden 2006 talousarviossa 5 miljoonaa euroa. Uudistus ehdotetaan tulemaan voimaan vuoden 2006 alusta.

PERUSTELUT

Psykologisessa avohoidossa puutteita

Tutkimustiedot suomalaisten mielenterveyden tilasta ovat huolestuttavia. Masennuksesta on tullut kansantauti, ja masennuslääkkeiden käyttö on lisääntynyt räjähdysmäisesti. Tästä huolimatta valtaosa masentuneista jää tutkimusten mukaan ilman asianmukaista hoitoa, johon kuuluisi yhtenä vaihtoehtona myös psykoterapia. Psykykkistä hoitoa tarvitsevista lapsista alle puolet saa tarvitsemaansa apua. Lasten sijaishuollon tarve on kasvanut.

Mielenterveyden häiriöiden ehkäisy, mielenterveyspalvelujen kehittäminen ja resurssien turvaaminen on välttämätöntä. Mielenterveystyön painopiste on siirtynyt psykiatrisesta laitoshoidosta psykososiaaliseen avohoitoon ilman, että avohoidon resursseja olisi riittävästi lisätty. Avohoidon kehittämisessä tarvitaan nyt uutta luovia ratkaisuja ja kaikkien voimavarojen tehokasta hyödyntämistä. Mielenterveyden avohoidon kehittämisessä tarvitaan julkisen sektorin palveluja täydentäviä resursseja. Vaikkea avohoidon tilannetta voitaisiin osaltaan helpottaa,

mikäli psykologien antama hoito saataisiin sairausvakuutuskorvausten piiriin.

Psykologit toimivat Terveystieteiden tutkimuskeskuksen luvalla ja valvonnassa. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994) tuli voimaan noin kymmenen vuotta sitten. Psykologit ovat laillistettuja terveydenhuollon ammattihenkilöitä, joiden peruskoulutus on ylempi korkeakoulututkinto, jonka kesto on noin kuusi vuotta. Psykoterapeutin ja neuropsykologin jatkokoulutukset kestävät lisäksi kolmesta kuuteen vuoteen. Olisi johdonmukaista todeta psykologit myös sairausvakuutuslain säädännön tarkoittamiksi asianmukaisen koulutuksen saaneiksi hoidon antajiksi.

Lyhytaikaisia kriisihoitoja ei ole riittävästi saatavilla

Vuodenvaihteen tsunami ja liikenteen suuronnettomuudet ovat tuoneet yleiseen tietoisuuteen kriisihoidon merkityksen. Riittävän ajoissa saatu psykologinen hoito edistää merkittävästi toipumista erilaisista vaikeista elämäntilanteista. Tällaisia kriisejä voivat olla esimerkiksi onnettomuudet, omaisen menetys tai rikoksen uhriksi joutuminen. Psykologisella hoidolla voidaan edistää merkittävästi myös ihmisten toipumista vaikeiden sairauksien hoidossa. Asianmukaisella ja oikein ajoitetulla hoidolla vähennetään yhteiskunnalle aiheutuvia kokonaiskustannuksia.

Julkinen sektori ei pysty tyydyttämään tämän tyyppisen hoidon tarvetta. Nykyisten säädösten perusteella ei lyhytkestoisia kriisihoitoja eikä fyysisen sairauden tai onnettomuuden seurauksena tarvittavaa psyykkistä apua korvata. Sairausvakuutuslain perusteella on voitu korvata vain laillistettujen psykologien tekemät lääkärin määräämät tutkimukset, mutta ei hoitoa.

Psykoterapia-asiakkaat eriarvoisessa asemassa

Maassamme on tällä hetkellä runsaat 1 800 nimikesuojattua psykoterapeuttia, jotka ovat sekä Terveystieteiden tutkimuskeskuksen hyväksymiä että Kelan palveluntuottajarekisterissä. Näistä psykoterapeuteista suurimman ryhmän

muodostavat psykologit. Psykologien antamaa psykoterapiaa voidaan korvata asiakkaille vain rajoitetusti ns. harkinnanvaraisena Kelan kuntoutuksena. Vuonna 2003 psykologi-terapeuteilla oli kuntoutuslain perusteella runsaat 5 000 yksityistä asiakasta.

Kuntoutuslain mukainen harkinnanvarainen psykoterapia on tarkoitettu opiskelu- tai työkyvyn säilyttämiseksi tai ylläpitämiseksi tarvitta- vaan kuntoutukseen. Sen ulkopuolelle jäävät muut elämäntilanteet, perheongelmat, lyhyemmät hoidot sekä vanhukset kokonaisuutena väestöryhmänä. Lisäksi harkinnanvaraisen kuntoutuksen määrärahat ovat tarpeisiin nähden riittämättömät.

Sairausvakuutuksen kautta voidaan nykyisin korvata vain lääkärin antamaa psykoterapiaa. Kela käyttää vuosittain noin 3,6 miljoonaa euroa lääkärin antamien psykoterapioiden sairausvakuutuskorvauksiin. Sen sijaan vastaavan psykoterapiakoulutuksen saaneen psykologi-psykoterapeutin hoidosta ei makseta sairausvakuutuksesta korvausta. Asiakkaiden kannalta tilanne on epäoikeudenmukainen. Vastaavanlaisesta tilannesta ei liene minkään muun korvattavan hoitomuodon kohdalla. Koska lääkärin antamia psykoterapiapalveluja ei monilla alueilla ole lainkaan tai riittävästi saatavilla, tuloksena on alueellinen eriarvoisuus palvelujen saatavuudessa.

Uudistusta on kiirehditty eduskunnassa ja muualla

Monet tahot ovat kannattaneet ja kiirehtineet lakialoitteissa esitettyä asiaa jo vuosien ajan.

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on valtioneuvoston kuntoutusselontekoa koskevassa mietinnössään jo vuonna 1998 kiirehtinyt selvitystä psykologien antaman hoidon saattamisesta sairausvakuutuskorvauksen piiriin (StVM 37/1998 vp — VNS 1/1998 vp). Myös valtiovainvaliokunta esitti budjettimietinnössään harkittavaksi psykologien antaman hoidon saattamista sairausvakuutuskorvauksen piiriin (VaVM 58/1998 vp — HE 105/1998 vp). Kilpailuvirasto on toimittanut sosiaali- ja terveysministerille

aloitteen, jossa pyydettiin saattamaan psykoterapiapalveluita tarjoavat palvelujen tuottajat keskenään tasavertaiseen asemaan. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes on arvioinut, että nykytilanne ei ole johdonmukainen eikä oikeudenmukainen, ja katsoo, että Terveystieteiden tutkimuskeskuksen hyväksymän psykoterapeutin antama lääkärin määräämä psykoterapia tulisi korvata sairausvakuutuslain perusteella terapeutin pohjakoulutuksesta riippumatta. Lukuisat kansanedustajat tekivät asiasta lakialoitteen LA 112/2000 vp, jota ei ehditty käsitellä viime vaalikaudella. Viimeksi vuonna 2004 eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi sairausvakuutuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä, että mm. psykologien sisällyttämistä sairausvakuutuslaissa tarkoitettujen ammattihenkilöiden luetteloon on tarpeen arvioida uudelleen (StVM 25/2004 vp — HE 50/2004 vp). Myös potilas- ja omaisjärjestöt, kuten esim. Suomen Mielenterveysseura, Mielenterveyden Keskusliitto ja Suomen lääkinnällisen kuntoutuksen yhdistys, ovat ottaneet myönteisen kannan asiaan.

Lakitekniset muutokset

Lakialoitteessa sairausvakuutuslain 3 luvun 3 §:n uudeksi 4 momentiksi ehdotetaan lisättäväksi seuraava säännös: "Lääkärin määräämänä psykologisena hoitona korvataan laillistetun psykologin antama hoito". Lain 3 luvun 5 §:ssä säädetään, että lääkärin määräämä tutkimus ja hoito korvataan saman määräyksen perusteella enintään 15 tutkimus- ja hoitokerralta. Lakialoitteessa ehdotetaan lisättäväksi 3 luvun 5 §:n uudeksi 4 momentiksi seuraava säännös: "Kun laillistetulla psykologilla on lisäksi psykoterapeutin tai neuropsykologin koulutus, lääkärin määräämä hoito korvataan saman määräyksen perusteella enintään 160 hoitokerralta." Enintään 160 käyntikerran korvaaminen vuodessa on jo nykyään voimassa oleva käytäntö Kelan sairausvakuutuksesta korvaamien psykoterapioiden osalta silloin, kun hoidon antaja on lääkäri. Muutosten esitetään tulevan voimaan 1.1.2006 alkaen.

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset

Uudistus ei lisäisi kansantalouden tai terveydenhuollon kokonaiskustannuksia. Riittävän varhainen, asiakkaan tarpeiden mukainen psykologinen hoito ehkäisee vakavien sairauksien puhkeamista ja kehittymistä ja tätä kautta vähentää sairaus- ja eläkemenoja. Kuuden viime vuoden aikana psyykkisten ongelmien aiheuttamat sairauspoissaolot ovat kaksinkertaistuneet. Psyykkiset syyt muodostavat jo yli 50 % alle 55-vuotiaitten ennen aikaisten työkyvyttömyyseläkkeiden perusteista. Kelan maksamien sairauspäivärahojen on ennakoitu kasvavan 630 miljoonasta eurosta yli 900 miljoonaan euroon vuosina 2003—2009. Psyykkisen työ- ja toimintakyvyn säilyminen ja työstä poissaolojen väheneminen sekä työurien piteneminen toisivat välittömiä säästöjä sekä valtiolle että työnantajille.

Oikein kohdistettu psykologinen hoito helpottaisi myös julkisen sektorin lääkäreiden työtä ja voisi vähentää tarpeettomia lääkäri- ja lääkerekuluja. Uudistus vähentäisi osaltaan painetta julkisen terveydenhuollon virkojen lisäämiseen. Psyyken lääkkeitä käyttää runsaat 700 000 suomalaista, ja määrä on kasvussa. Psyyken lääkkeiden Kelalle aiheuttamat kustannukset ovat reilusti yli 100 miljoonaa euroa vuodessa. Uudistus tuottaisi välitöntä säästöä Kelalle psyyken lääkkeiden kulujen kasvun hidastumisena.

Uudistuksen toteuttamiseen varattaisiin vuoden 2006 talousarviossa 5 miljoonaa euroa. Psykologit voisivat tuottaa vuositasolla nykyisten palvelujen lisäksi noin 110 000 sairausvakuutuksesta korvattavaa neuvonta- ja hoitokäyntiä vuodessa. Noin puolet käynneistä olisi lyhytkestoisia neuvontaa ja hoitoa ja puolet käynneistä pidempikestoista psykoterapiaa tai neuropsykologista kuntoutusta. Tällä tavoin voitaisiin tuottaa lisää palveluja noin 8 000 ihmiselle/perheelle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

sairausvakuutuslain 3 luvun 3 ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 21 päivänä joulukuuta 2004 annetun sairausvakuutuslain (1224/2004) 3 luvun 3 §:ään
uusi 4 momentti ja 5 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

3 luku

Hoito- ja tutkimuskorvaukset

3 §

Lääkärin ja hammaslääkärin määräämä tutkimus ja hoito

— — — — —
Lääkärin määräämänä psykologisena hoitona korvataan laillistetun psykologin antama hoito.

5 §

Lääkärin tai hammaslääkärin määräämästä tutkimuksesta ja hoidosta korvattava osuus

— — — — —
Kun laillistetulla psykologilla on lisäksi psykoterapeutin tai neuropsykologin koulutus, lääkärin määräämä hoito korvataan saman määräyksen perusteella enintään 160 hoitokerralta.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2006.

Helsingissä 24 päivänä toukokuuta 2005

Lauri Kähkönen /sd
Nils-Anders Granvik /r
Minna Lintonen /sd
Harry Wallin /sd
Matti Kauppila /vas
Pertti Hemmilä /kok
Matti Kangas /vas
Pentti Tiusanen /vas
Inkeri Kerola /kesk
Pirkko Peltomo /sd
Kalevi Olin /sd
Klaus Hellberg /sd
Tero Rönni /sd
Heli Paasio /sd
Lyly Rajala /kok
Liisa Jaakonsaari /sd
Erkki Virtanen /vas
Maija Rask /sd
Susanna Huovinen /sd

Esa Lahtela /sd
Bjarne Kallis /kd
Virpa Puisto /sd
Pekka Vilkuna /kesk
Rosa Meriläinen /vihr
Raimo Vistbacka /ps
Timo Soini /ps
Petri Salo /kok
Matti Väistö /kesk
Erkki Pulliainen /vihr
Olli Nepponen /kok
Jouko Laxell /kok
Iivo Polvi /vas
Rakel Hiltunen /sd
Esko Ahonen /kesk
Lasse Hautala /kesk
Esko Kurvinen /kok
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Matti Saarinen /sd

Sirkka-Liisa Anttila /kesk
Kimmo Tiilikainen /kesk
Lauri Oinonen /kesk
Mikko Alatalo /kesk
Reino Ojala /sd
Eero Reijonen /kesk
Janina Andersson /vihr
Reijo Paajanen /kok
Jukka Vihriälä /kesk
Eero Lämsä /kesk
Lasse Virén /kok
Anneli Kiljunen /sd
Arja Alho /sd
Sinikka Hurskainen /sd
Susanna Rahkonen /sd
Reijo Laitinen /sd
Arto Seppälä /sd
Kirsi Ojansuu /vihr
Jyrki Kasvi /vihr
Susanna Haapoja /kesk
Simo Rundgren /kesk
Tarja Cronberg /vihr
Minna Sirnö /vas
Oras Tynkkynen /vihr
Seppo Särkiniemi /kesk
Markku Rossi /kesk
Tuomo Hänninen /kesk
Pekka Kuosmanen /kok
Raija Vahasalo /kok
Esko Kiviranta /kesk
Rauno Kettunen /kesk
Jari Leppä /kesk

Ahti Vielma /kok
Toimi Kankaanniemi /kd
Risto Kuisma /sd
Klaus Pentti /kesk
Juhani Sjöblom /kok
Markku Laukkanen /kesk
Mikko Elo /sd
Kimmo Kiljunen /sd
Annika Lapintie /vas
Pia Viitanen /sd
Suvi Lindén /kok
Mikko Kuoppa /vas
Unto Valpas /vas
Mari Kiviniemi /kesk
Jukka Roos /sd
Pekka Nousiainen /kesk
Mika Lintilä /kesk
Jutta Urpilainen /sd
Seppo Lahtela /kesk
Saara Karhu /sd
Pertti Salovaara /kesk
Marja Tiura /kok
Leena Harkimo /kok
Katri Komi /kesk
Paula Risikko /kok
Sari Essayah /kd
Mikko Immonen /vas
Arto Satonen /kok
Hanna-Leena Hemming /kok
Marjukka Karttunen /kok
Martin Saarikangas /kok
Maija Perho /kok